KAINMAAILMA

Talous elämää varten

Kunnioittava dialogi, ihmisarvo ja luonnon monimuotoisuus

LUKU 5 · MITÄ VOIMME TEHDÄ?

Elämää palveleva talous, kunnioittava dialogi ja harkittu hajauttaminen

Kain ja Geminin ja ChatGPT:n yhdessä luoma

30. lokakuuta 2026

Yhteinen suunta

Kainmaailman viidennen luvun tutkimuksellinen ja arvopohjainen synteesi. Tässä tekstissä ihmisen kokemuksellinen ymmärrys, tieteellinen tutkimus ja kriittinen keskustelu kulkevat yhdessä.

> **Talous ei ole vain tuotannon, rahan ja kulutuksen järjestelmä. Se on myös ihmisten välisten suhteiden, työn, huolenpidon ja luonnosta riippuvaisen elämän järjestelmä.**

Sisältö

01 Talous on osa elämän kokonaisuutta
02 Jatkuvan kasvun tavoite on arvioitava uudelleen
03 Luonto ei ole pelkkä taloudellinen resurssi
04 Ihmisarvo ja työn merkitys
05 Kannattavuus on välttämätön edellytys, mutta ei toiminnan korkein päämäärä
06 Hyvinvointiyhteiskunta on yhteisen vastuun perusta
07 Harkittu hajauttaminen ja paikallisyhteisöjen elinvoima
08 Kaksi toisiaan täydentävää kehittämissuuntaa
09 Kunnioittava dialogi päätöksenteon lähtökohtana
10 Yhteiset säännöt ja paikalliset ratkaisut
11 Tutkimustieto, kokemukset ja seuranta
12 Kriittisten kysymysten kunnioittaminen
13 Miten siirrymme ajatuksista toimintaan?
14 Kainmaailman tulevaisuuden suunta

Teksti on yhteinen työluonnos. Se ei ole vielä julkaistu Kainmaailman verkkosivustolla.

01 Talous on osa elämän kokonaisuutta

Ihminen ei ole luonnon yläpuolella eikä siitä erillinen. Olemme osa samaa elämän kokonaisuutta, johon kuuluvat niin muut eläimet, kasvit, metsät, vesistöt kuin maaperän lukemattomat eliöt.

Kaikki elämä on monin tavoin riippuvaista muusta elämästä.

Myös ihmisen rakentama talousjärjestelmä toimii tämän kokonaisuuden sisällä. Sen olemassaolo perustuu luonnon elinvoimaisuuteen, ihmisten työhön, osaamiseen ja keskinäiseen vuorovaikutukseen.

Kuitenkin taloudellista onnistumista on totuttu arvioimaan ennen kaikkea kasvun, tuottavuuden ja taloudellisen voiton näkökulmasta.

Nämä mittarit kertovat jotakin taloudellisesta toiminnasta, mutta eivät riittävästi siitä, miten ihmiset voivat, miten yhteisöt toimivat tai mitä ympäröivälle luonnolle tapahtuu.

Voimmeko pitää taloudellista toimintaa onnistuneena, jos yritysten voitot kasvavat mutta työntekijät uupuvat, yhteisöt menettävät elinvoimansa ja luonnon monimuotoisuus köyhtyy?

Kainmaailman lähtökohtana on, että emme voi.

> **Talouden tehtävänä on palvella elämää, ei alistaa elämää palvelemaan taloutta.**

02 Jatkuvan kasvun tavoite on arvioitava uudelleen

Maapallon aineelliset luonnonvarat ja ekosysteemien kyky kestää kuormitusta ovat rajalliset.

Siksi aineellisen tuotannon ja kulutuksen rajaton lisääminen ei voi olla kestävän talouden lähtökohta.

Tämä ei kuitenkaan merkitse kaiken kasvun tai kehityksen vastustamista.

Osaaminen, koulutus, ihmisten hyvinvointi, taide, kulttuuri, huolenpito ja luonnon ennallistaminen voivat kehittyä ilman, että niiden kehitys edellyttää jatkuvasti lisääntyvää luonnonvarojen kulutusta.

On myös erotettava toisistaan aineellisen kulutuksen kasvu ja rahallisesti mitattu talouskasvu. Ne liittyvät toisiinsa, mutta eivät ole sama asia.

Taloudellista toimintaa voidaan joissakin tilanteissa kasvattaa samalla kun ympäristökuormitus vähenee. Tutkimus ei kuitenkaan anna riittäviä perusteita olettaa, että tämä tapahtuisi kaikkialla, kaikilla ympäristövaikutusten alueilla ja tarpeeksi nopeasti.

Kainmaailman tavoitteena ei siksi ole määrätä taloutta kasvamaan tai supistumaan tietyn luvun verran.

Tavoitteena on yhteiskunta, jonka hyvinvointi ja toimivuus eivät ole riippuvaisia jatkuvasti lisääntyvästä luonnonvarojen kulutuksesta.

Samalla on tunnustettava, että eri maiden ja alueiden tilanteet eroavat toisistaan. Köyhyyden vähentäminen ja perustarpeiden turvaaminen voivat edellyttää aineellisen tuotannon lisäämistä siellä, missä ihmisiltä puuttuvat ihmisarvoisen elämän edellytykset.

> **Kasvun sijaan ensisijaiseksi kysymykseksi tulee: mitä kasvatamme, miksi kasvatamme ja millaisin seurauksin?**

03 Luonto ei ole pelkkä taloudellinen resurssi

Luonnon monimuotoisuutta ei voida tarkastella yksinomaan sen perusteella, millaista taloudellista hyötyä ihminen siitä saa.

Luonnolla on myös itseisarvo.

Metsä ei ole vain puuraaka-aineen lähde. Se on lukemattomien eliöiden elinympäristö, jossa eri lajit elävät monimutkaisessa keskinäisessä riippuvuudessa.

Järvi ei ole vain vesivaranto tai virkistyspalvelu. Se on elävä ekosysteemi, jonka hyvinvointi muodostuu suuresta määrästä keskinäisiä suhteita.

Kun ihminen tekee luontoon vaikuttavia ratkaisuja, hänen tulee kunnioittaa tätä kokonaisuutta.

Taloudellisen toiminnan tulee pyrkiä välttämään luonnon vahingoittamista. Sen tulee mahdollisuuksien mukaan myös osallistua jo heikentyneiden elinympäristöjen ennallistamiseen.

Luonnon suojeleminen ei saa jäädä yritysten vapaaehtoiseksi markkinointikeinoksi.

Sen tulee olla osa yhteiskunnan yhteisiä sääntöjä ja taloudellisen toiminnan hyväksyttävyyttä.

Meidän on myös opittava kuuntelemaan luontoa.

Tämä tarkoittaa luonnon havainnoimista, tutkimista ja sen ilmiöihin perehtymistä. Luonto ilmaisee tilaansa monin tavoin: lajiston muutoksina, veden laadussa, elinympäristöjen kehityksessä ja eliöiden käyttäytymisessä.

Ihmisen tehtävänä on oppia tulkitsemaan näitä viestejä nöyrästi ja erottaa omat tulkintansa todellisista havainnoista.

Luontoa ei tarvitse inhimillistää voidaksemme kunnioittaa sitä.

> **Olemme osa luontoa ja vastuussa siitä, millaisena jätämme sen jälkeemme.**

04 Ihmisarvo ja työn merkitys

Jokainen ihminen on arvokas riippumatta hänen taloudellisesta tuottavuudestaan.

Tämä on uuden talousajattelun perustavanlaatuinen arvo.

Työntekijää ei tule nähdä pelkkänä tuotannontekijänä tai kustannuksena, jonka määrää pyritään jatkuvasti vähentämään.

Jokaisella työyhteisön jäsenellä on oma tehtävänsä, osaamisensa ja merkityksensä yhteisen toiminnan onnistumisessa.

Työn arvostamisen tulee näkyä oikeudenmukaisessa palkkauksessa, turvallisissa työoloissa, mahdollisuudessa osallistua työn kehittämiseen ja siinä, miten ihmiset kohtelevat toisiaan.

Työn tehokkuuden ja tuottavuuden parantaminen voi olla perusteltua, jos se helpottaa työtä, säästää voimavaroja ja tukee hyvinvointia.

Se ei kuitenkaan saa tarkoittaa ihmisen jatkuvaa kuormittamista yhä suuremman taloudellisen tuoton saavuttamiseksi.

On myös muistettava, ettei kaiken yhteiskunnalle välttämättömän työn arvo näy markkinoilla.

Lasten kasvattaminen, ikääntyvistä huolehtiminen, läheisten auttaminen, vapaaehtoistyö ja monet muut huolenpidon muodot ovat yhteiskunnan toimivuuden perustaa.

Niiden merkitys on tunnustettava ja niiden toteutumiselle on luotava oikeudenmukaiset edellytykset.

Ihmisarvo ei myöskään katoa silloin, kun ihminen ei kykene tekemään ansiotyötä.

Lapset, ikääntyneet, sairaat, vammaiset ja kaikki tukea tarvitsevat ihmiset kuuluvat samaan yhteisöön, jonka hyvinvoinnista kannamme vastuuta.

> **Yhteiskunnan arvoa ei mitata vain sen tuottamalla vauraudella, vaan myös sillä, miten se kohtelee jäseniään.**

05 Kannattavuus on välttämätön edellytys, mutta ei toiminnan korkein päämäärä

Taloudellisen toiminnan on oltava kestävällä pohjalla.

Yrityksen tulee kyetä maksamaan palkat, huolehtimaan velvoitteistaan, ylläpitämään toimintaansa ja tekemään tarpeellisia investointeja.

Voitto ei siten ole itsessään kielteinen asia.

Ongelma syntyy silloin, kun mahdollisimman suuren voiton tavoittelusta tulee tärkeämpää kuin työntekijöiden hyvinvoinnista, luonnon elinvoimaisuudesta ja yhteisestä hyvästä huolehtiminen.

Kainmaailmassa taloudellisen toiminnan kannattavuus nähdään välineenä, jonka avulla toiminta voi jatkua ja kehittyä vastuullisesti.

Yrityksen menestystä tarkastellaan myös sen perusteella, miten se huolehtii työntekijöistään, asiakkaistaan, yhteistyökumppaneistaan ja ympäröivästä luonnosta.

Tämä edellyttää myös yhteiskunnallisten rakenteiden uudistamista.

Pelkkä yksittäisen yrittäjän hyvä tahto ei riitä, jos toimintaympäristö palkitsee vastuuttoman toiminnan ja asettaa vastuullisesti toimivat yritykset kohtuuttomaan kilpailuasemaan.

Tarvitaan yhteisiä sääntöjä, oikeudenmukaista kilpailua sekä taloudellisia kannustimia, jotka tukevat kestävää toimintaa.

Talouden uudistaminen ei siis merkitse yritystoiminnan vastustamista.

Päinvastoin: tavoitteena on luoda edellytyksiä sellaiselle yritystoiminnalle, joka menestyy huolehtimalla myös yhteisestä hyvästä.

06 Hyvinvointiyhteiskunta on yhteisen vastuun perusta

Harkittu hajauttaminen ei merkitse sitä, että yhteiskunta luopuisi vastuustaan järjestää kansalaisille kuuluvia palveluja.

Terveydenhuolto, sosiaalipalvelut, ikääntyvien hoito, koulutus ja muut lakisääteiset palvelut kuuluvat yhteiskunnan vastuulle.

Niiden järjestämisessä tulee toteuttaa yhteisiä valtakunnallisia lakeja ja asetuksia sekä turvata kansalaisten yhdenvertaiset oikeudet.

Palvelujen toteuttamistavat voivat kuitenkin vaihdella paikallisten olosuhteiden mukaan.

Harvaan asutulla alueella toimiva ratkaisu voi olla erilainen kuin suuren kaupungin keskustassa toteutettava palvelu.

Olennaista on, että ihmisten oikeudet ja palvelujen laatu turvataan.

Yksityinen yritystoiminta täydentää julkisia palveluja tarjoamalla ihmisille tavaroita, palveluja ja työpaikkoja.

Hajauttaminen ei sinänsä edellytä osuuskuntia, yhteisomistusta tai uusia hallinnollisia rakenteita. Tällaiset ratkaisut voivat olla mahdollisia vaihtoehtoja, mutta ne eivät ole toiminnan edellytys.

On myös tunnustettava taloudelliset reunaehdot. Julkiset palvelut tarvitsevat kestävän rahoituksen, ja niiden järjestämisessä on huomioitava väestörakenne, työvoiman saatavuus ja kustannukset.

Samat oikeudet eivät edellytä kaikkialla samanlaisia palvelurakenteita.

07 Harkittu hajauttaminen ja paikallisyhteisöjen elinvoima

Kainmaailmassa hajauttaminen ei ole itsetarkoitus.

Kaikkea toimintaa ei ole tarkoituksenmukaista hajauttaa. Jotkin palvelut, tuotantolaitokset ja erityisosaamista vaativat toiminnot hyötyvät keskittämisestä.

Ratkaisevaa on arvioida, millainen toiminnan sijoittuminen palvelee parhaiten ihmisiä, ympäristöä ja yhteiskunnan kokonaisuutta.

Liiallinen keskittäminen voi heikentää alueiden elinvoimaa, vaikeuttaa palvelujen saavutettavuutta ja vähentää paikallisia työmahdollisuuksia.

Toisaalta hallitsematon hajauttaminen voi lisätä liikennettä, rakentamista, kustannuksia ja luonnon elinympäristöjen pirstoutumista.

Siksi tarvitaan harkittua hajauttamista.

Tavoitteena on vahvistaa paikallisyhteisöjen toimintamahdollisuuksia samalla, kun säilytetään laajemman yhteiskunnan tarjoamat edut ja turva.

Paikallinen tuotanto, maataloustuotteiden jalostaminen, pienyritykset ja palvelut voivat tukea yhteisön elinvoimaa.

Paikallisten tuotteiden ja palvelujen käyttämistä voidaan edistää, kun niiden laatu, saatavuus, hinta ja ympäristövaikutukset ovat perusteltuja.

Paikallisuus ei kuitenkaan ole automaattisesti ekologisesti parempi ratkaisu. Myös tuotantotapa, energiankulutus, kuljetukset ja luonnon kuormitus on huomioitava.

Hajautetut yhteisöt eivät myöskään saa eristäytyä toisistaan.

Niiden tulee muodostaa yhteistyötä tekevä verkosto, jossa tieto, osaaminen, palvelut ja tuotteet voivat liikkua yhteisöjen välillä.

Hajauttamisen tarkoituksena ei ole hajottaa yhteiskuntaa, vaan vahvistaa sen eri osien elinvoimaa ja yhteistyötä.

08 Kaksi toisiaan täydentävää kehittämissuuntaa

Ensimmäinen suunta: suurkeskusten reuna-alueiden elävöittäminen ja hallittu laajeneminen.

Suurten keskusten ympärillä on alueita, joihin ihmiset ovat muuttaneet väljemmän asumisen ja erilaisten elinympäristöjen vuoksi.

Palvelut ja työmahdollisuudet ovat kuitenkin voineet jäädä keskittyneiksi kaupunkien keskustoihin.

Näillä alueilla voitaisiin selvittää, millaisia palveluja ja toimintoja olisi perusteltua tuoda lähemmäksi asukkaita.

Toteutuksessa tulee ensisijaisesti tarkastella olemassa olevia rakennuksia, asuinalueita ja liikenneyhteyksiä. Tarkoituksena ei ole rakentaa hallitsemattomasti uusia alueita luonnon kustannuksella.

Luonnon monimuotoisuuden ja yhtenäisten elinympäristöjen säilyttäminen on olennainen osa kehittämistä.

Toinen suunta: autioitumisvaarassa olevien alueiden elinvoiman palauttaminen.

Monilla alueilla väestön väheneminen on johtanut palvelujen katoamiseen, työpaikkojen vähentymiseen ja lopulta muuttoliikkeen kiihtymiseen.

Tällaisessa tilanteessa ei riitä, että toivomme ihmisten muuttavan alueelle.

On selvitettävä, mitkä edellytykset mahdollistaisivat alueella asumisen, toimeentulon ja ihmisarvoisen elämän.

Palvelut ja työpaikat ovat keskinäisessä riippuvuudessa: ilman asukkaita palveluja on vaikea ylläpitää, mutta ilman palveluja alueelle on vaikea saada uusia asukkaita.

Tämän kierteen katkaiseminen edellyttää yhteiskunnan, asukkaiden ja elinkeinoelämän pitkäjänteistä yhteistyötä.

On myös tunnustettava, ettei kaikkien alueiden väestökehitystä välttämättä voida kääntää.

Silloin tavoitteena voi olla jäljellä olevien asukkaiden hyvinvoinnin, palvelujen saavutettavuuden ja luonnon elinvoiman turvaaminen sen sijaan, että tavoiteltaisiin väestönkasvua hinnalla millä hyvänsä.

Kummassakin kehittämissuunnassa toimintamallit on muodostettava paikallisten olosuhteiden ja yhteisesti asetettujen tavoitteiden perusteella.

09 Kunnioittava dialogi päätöksenteon lähtökohtana

Kunnioittava dialogi ei tarkoita pelkästään sitä, että kaikille annetaan mahdollisuus puhua.

Se tarkoittaa aitoa pyrkimystä ymmärtää toisten näkemyksiä ja etsiä yhdessä mahdollisimman perusteltua ratkaisua.

Päätöksenteossa tulee kuunnella asukkaita, työntekijöitä, yrittäjiä, julkisten palvelujen edustajia ja muita asianosaisia.

Myös niiden ihmisten näkökulmat tulee turvata, joiden on vaikea osallistua tavanomaisiin päätöksentekomenettelyihin.

Luonnon näkökulman tulee olla läsnä päätöksenteossa ekologisen tutkimustiedon, paikallisen luontotuntemuksen ja luonnon itseisarvon kunnioittamisen kautta.

Päätöksenteon on oltava avointa.

Tosiasiat, arvovalinnat ja epävarmuudet tulee erottaa toisistaan.

Eri näkemyksiä voidaan vertailla kriittisesti, mutta niiden esittäjiä tulee kohdella kunnioittavasti.

Dialogi ei kuitenkaan edellytä täydellistä yksimielisyyttä. Päätöksiä on joskus tehtävä myös silloin, kun näkemyseroja jää.

Silloin on erityisen tärkeää, että päätöksentekomenettely on oikeudenmukainen, perustelut ovat avoimia ja päätöksistä voidaan kantaa vastuu.

10 Yhteiset säännöt ja paikalliset ratkaisut

Yhteiskunta tarvitsee yhteiset lait, velvollisuudet ja oikeudet.

Niiden tehtävänä on turvata kansalaisten yhdenvertaisuus, oikeudenmukainen kohtelu, ympäristön suojeleminen ja toiminnan ennakoitavuus.

Paikallinen päätöksenteko ei saa merkitä näiden oikeuksien heikentämistä.

Samalla on tunnustettava, etteivät samanlaiset hallinnolliset ja taloudelliset ratkaisut toimi kaikkialla.

Paikallisesti tulee voida arvioida, millaisia palveluja tarvitaan, miten ne järjestetään ja miten elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksia kehitetään.

Paikallisten ratkaisujen tulee myös olla yhteensopivia alueellisten ja valtakunnallisten tavoitteiden kanssa.

Luonnon ekosysteemit, vesistöt, liikenne ja taloudellinen toiminta eivät noudata kuntarajoja.

Siksi paikallisen päätöksenteon rinnalla tarvitaan laajempaa yhteistyötä ja yhteistä koordinointia.

Yhteiskunnan tulee siis pystyä yhdistämään yhteiset periaatteet ja erilaiset toteutustavat.

11 Tutkimustieto, kokemukset ja seuranta

Kainmaailma ei halua rakentaa toimintaansa pelkkien ihanteiden varaan.

Tarvitsemme tutkittua tietoa ja käytännössä arvioituja toimintamalleja.

Tutkimustieto ei kuitenkaan yksin ratkaise arvokysymyksiä. Sen rinnalla tarvitaan ihmisten kokemuksia, paikallista tuntemusta ja avointa keskustelua siitä, millaista tulevaisuutta tavoitellaan.

Taloudellisia tuloksia tulee seurata, mutta niiden rinnalla on arvioitava myös työntekijöiden hyvinvointia, palvelujen saatavuutta, yhteisöllisyyttä, luonnon monimuotoisuutta ja toiminnan pitkän aikavälin vaikutuksia.

Tässä numeroilla ja mittareilla on tärkeä tehtävä.

Ne voivat osoittaa ongelmia, joita emme muuten huomaisi. Ne voivat auttaa vertailemaan vaihtoehtoja ja tunnistamaan ratkaisuja, jotka eivät toimi toivotulla tavalla.

Mittarit eivät kuitenkaan saa korvata ihmisten kohtaamista tai tehdä luonnosta pelkkää laskennallista hyötyä.

Taloudellisen toiminnan arvioinnissa tulee käyttää sekä määrällistä että laadullista tietoa.

Myös epäonnistumiset on tunnustettava.

Jos kokeilu ei vahvista yhteisön hyvinvointia tai heikentää luonnon tilaa, sen toteutusta on muutettava.

Tavoitteena ei ole todistaa ennalta valittua mallia oikeaksi, vaan löytää ratkaisuja, jotka todella toimivat.

12 Kriittisten kysymysten kunnioittaminen

Uusi talousajattelu synnyttää väistämättä kysymyksiä ja vastaväitteitä.

Miten turvaamme yhteiskunnan palvelut, jos talouskasvu hidastuu?

Miten yritykset rahoittavat tarpeelliset investoinnit?

Miten huolehdimme työntekijöiden toimeentulosta ja työllisyydestä?

Miten ehkäisemme hajauttamisen aiheuttamia kustannuksia ja ympäristöhaittoja?

Miten varmistamme, ettei paikallinen päätöksenteko johda eriarvoisuuteen tai siihen, että voimakkaimmat paikalliset toimijat hallitsevat päätöksentekoa?

Ja miten toimimme silloin, kun ihmisten tarpeet ja luonnon suojeleminen näyttävät olevan ristiriidassa?

Näitä kysymyksiä ei pidä sivuuttaa.

Ne ovat osa kunnioittavaa dialogia.

Kasvun jälkeistä taloutta koskevassa tutkimuksessa on tunnistettu merkittäviä puutteita erityisesti laajamittaisten taloudellisten muutosten vaikutusten arvioinnissa.

Tämä tarkoittaa, että uusien toimintamallien seurauksia on tutkittava ennen laajoja muutoksia.

On myös vältettävä sellaista ajattelua, jossa hajauttaminen, paikallisuus tai pienimuotoisuus nähdään automaattisesti hyvinä ratkaisuina.

Niiden onnistuminen riippuu olosuhteista ja toteutuksesta.

Kainmaailman tulee olla valmis muuttamaan omia ehdotuksiaan uuden tutkimustiedon ja kokemusten perusteella.

> **Kunnioittava dialogi merkitsee myös valmiutta tunnustaa omien ajatusten keskeneräisyys.**

13 Miten siirrymme ajatuksista toimintaan?

Kun yhteiset arvot ja päätöksenteon periaatteet on määritelty, voidaan siirtyä paikallisten kehittämismahdollisuuksien tarkasteluun.

Kehittämisen tulisi edetä yhteisesti sovittavan prosessin kautta.

Ensin perehdytään alueeseen, sen luontoon, asukkaisiin, elinkeinoihin, palveluihin ja kehityshistoriaan.

Seuraavaksi kuullaan alueella asuvia ja toimivia ihmisiä sekä tunnistetaan ne ongelmat ja mahdollisuudet, joihin muutoksilla pyritään vastaamaan.

Tämän jälkeen muodostetaan erilaisia toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja.

Vaihtoehtojen taloudelliset, sosiaaliset ja ekologiset vaikutukset selvitetään mahdollisimman huolellisesti.

Lopulta voidaan valita rajattuja kokeiluja, joiden toteutumista seurataan yhdessä.

Kokeilujen perusteella toimintaa kehitetään ja tarvittaessa muutetaan.

Tämä mahdollistaa sen, ettei yhtä valmisratkaisua pyritä soveltamaan kaikkialle.

Samalla eri alueilla saatuja kokemuksia voidaan jakaa laajemmassa verkostossa muiden yhteisöjen hyödynnettäväksi.

14 Kainmaailman tulevaisuuden suunta

Kainmaailman tarkoituksena ei ole rakentaa uutta jäykkää talousoppia tai yhtä kaikille sopivaa yhteiskuntamallia.

Tavoitteena on luoda yhteinen arvopohja ja toimintatapa, joiden avulla voidaan kehittää paikallisiin olosuhteisiin sopivia, oikeudenmukaisia ja ekologisesti kestäviä ratkaisuja.

Talous, työ, huolenpito, paikallisyhteisöt ja luonnon monimuotoisuus muodostavat kokonaisuuden, jonka eri osat ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään.

Jokaisen osan hyvinvointi on merkityksellistä koko järjestelmän kannalta.

Tulevaisuuden taloutta ei siksi tule arvioida yksinomaan kasvun, kulutuksen tai taloudellisen voiton perusteella.

Sen onnistumista tulee arvioida myös sillä, kuinka hyvin se pystyy turvaamaan ihmisarvoisen elämän, vahvistamaan yhteisöjä ja ylläpitämään luonnon elinvoimaisuutta.

Kunnioittava dialogi antaa meille mahdollisuuden etsiä näitä ratkaisuja yhdessä.

Tiede tarjoaa tietoa, ihmisten kokemukset tuovat ymmärrystä ja yhteiset arvot osoittavat suunnan.

Harkittu hajauttaminen voi puolestaan olla yksi käytännöllinen tapa muuttaa näitä ajatuksia todelliseksi toiminnaksi.

Meidän ei tarvitse tietää etukäteen kaikkia vastauksia.

Meidän on kuitenkin tiedettävä, mitä tavoittelemme ja millaisia arvoja haluamme kunnioittaa.

> **Tavoitteena ei ole yhteiskunta, jossa kaikki toimii vain talouden kasvattamiseksi. Tavoitteena on yhteiskunta, jossa talous, työ ja yhteinen toiminta turvaavat elämän jatkumisen ja luonnon monimuotoisuuden säilymisen.**

Kainmaailman ajattelun rakenne

Arvot ohjaavat päätöksentekoa, tutkimus ja kokemus auttavat löytämään toteuttamiskelpoisia ratkaisuja.

> **Emme ole vain esittämässä, että keskittämistä tulisi vähentää. Meidän on arvioitava, miksi, milloin, miten ja millä ehdoilla se kannattaa tehdä.**

Kriittiset huomiot

01. **Tutkimus ja kokemus täydentävät toisiaan.** Jos korvaamme BKT:n vain uudella suurella mittaristolla, saatamme edelleen kadottaa ihmisen ja elävän luonnon. Mittarit ovat tarpeellisia, mutta ne eivät yksin kerro, mikä on arvokasta.

02. **Hajauttamisella voi olla myös kielteisiä seurauksia.** Suurkeskusten reuna-alueiden kehittäminen voi parantaa palvelujen saavutettavuutta, mutta huonosti toteutettuna se voi lisätä autoriippuvuutta, rakentamista ja elinympäristöjen pirstoutumista. Paikallinen ratkaisu ei siis ole automaattisesti kestävä.

03. **Vaihtoehtoisia talousmalleja on tutkittava kriittisesti.** Kasvun jälkeisen talouden kirjallisuudessa on lupaavia ajatuksia mutta myös puutteita laajamittaisten muutosten empiirisessä arvioinnissa. Näitä puutteita ei pidä peittää, eikä niiden perusteella myöskään pidä sivuuttaa luonnon kantokyvyn kysymystä.

Tutkimuksellinen tausta

Valikoidut tutkimukset ja lähdejulkaisut synteesin taustalla. Lähteiden tutkimustulokset eivät yksin ratkaise tekstin arvokysymyksiä.

- IPBES (2022). Assessment of the Diverse Values and Valuation of Nature.
- IPBES (2024). Transformative Change Assessment.
- Fanning, A. L. & Raworth, K. (2025). Doughnut of social and planetary boundaries monitors a world out of balance. *Nature.*
- Vadén, T. ym. (2020). Decoupling for ecological sustainability. *Environmental Science & Policy.*
- Newig, J. ym. (2023). Does stakeholder participation improve environmental governance? *Global Environmental Change.*
- Ostrom, E. (2009). A Polycentric Approach for Coping with Climate Change.
- ILO. Palkatonta hoivatyötä ja sosiaaliturvaa käsittelevät tutkimusraportit.
- OECD (2024). How's Life? 2024.
- OECD (2025). Reinforcing Rural Resilience.
- OECD (2018). Rethinking Urban Sprawl.
- Savin, I. & van den Bergh, J. (2024). Reviewing studies of degrowth: Are claims matched by data, methods and policy analysis? *Ecological Economics.*

Yhteinen ajatus: kunnioittava dialogi ei ole vain kaunis periaate. Se on menetelmä, jolla vaihtoehtoja tutkitaan, ristiriitoja käsitellään ja yhteisiä ratkaisuja muodostetaan.